

מסכת עירובין פרק ב'.

משנה א'

- "עושין פסין לביראות" - עושים עמודים [=פסין] לבירות [=ביראות] שהם רה"י משום שעמוקים עשרה טפחים, ומחוץ לבור הוא רה"ר, ואסור להוציא מים מהבור להשקות בהמתו הנמצאת מחוץ לבור, לזה עושין פסין סביב לבור, והבהמה נכנסת לתוך החלל שנוצר מהפסין, ואז מותר להוציא לה מים, דהמקום נעשה רה"י. והחידוש במשנה דאף שאין כאן מחיצות גמורות, ויש כאן פרצות יתירות על הבנין, התירו בפסים משום בהמות עולי רגלים.
- "ארבעה דיומדין נראין כשמונה דברי ר' יהודה" - צריך לשים בארבע הפינות עמודים, בכל פינה שמים זוג עמודים ["דיומדין" נוטריקון "דיו" שנים "מדין" עמודין] מחברין שני קרשים [כל קרש רחבו אמה] כמין רי"ש, וזהו פירושו "ארבעה דיומדין" ארבעה עמודים "נראין כשמונה" שכל עמוד בנוי משני קרשים,
- "ר' מאיר אומר שמונה נראין כשנים עשר ארבעה דיומדין וארבעה פשוטין" - ר' מאיר סובר דמלבד הארבעה העמודים שבפינות שנראין כשמונה, צריך עוד ארבעה פשוטין [בכל רוח פשוט אחד – היינו קרש אחד] וביחד נראין כשנים עשר [משנתנינו מיירי שיש רווח בין פס לפס מעשר אמות עד י"ג אמות ושליש, אבל בפחות מעשר אמות לכו"ע אין צריך פשוטין, וביותר מי"ג אמות ושליש לכו"ע צריך פשוטין].
- "גובהן עשרה טפחים ורוחבן ששה טפחים, דהיינו אמה, [ואף שבכל מחיצה אין צריך ששה טפחים, כאן שהתירו רובו פרוץ, הצריכו פס של ששה טפחים] ועובי העמוד אין בו שיעור, וסגי בכל שהוא.
- "וביניהן כמלא שתי רבקות של שלש שלש בקר דברי" - כאן מבאר את שרש המחלוקת של ר"מ ור"י בתחילת משנתנינו, האם מעשר אמות ועד י"ג אמות ושליש צריך פשוטין או לא, דר' מאיר סובר שבין שתי העמודים עושין רווח של שתי קבוצות [=רבקות] שבכל קבוצה יש שלש בקר, ורוחב כל בקר אמה ושני שלישי אמה, נמצא רוחב ששה בקר, עשר אמות, וביאור

ר' מאיר"

הענין, הדרך היה ליתן עול על צמד של שלשה בקר ביחד וחורשים עימם, וכך הם באים לשתות מהבאר, ופעמים כשצמד אחד נכנס לשתות, יוצא משם צמד שגמר לשתות, לכן קבעו חז"ל את המרחק בין עמוד לעמוד כשיעור שתי רבקות של שלש בקר שאחת נכנסת ואחת יוצאת, ושיעורו עשר אמות, דצריך פשוטין.

- ר' יהודה אומר של ארבע ארבע"

ר' יהודה סובר שבין שתי העמודים עושין רווח של שתי קבוצות שבכל קבוצה יש ארבע בקר, נמצא רוחב שמונה בקר, י"ג אמה ושליש אמה, ור' יהודה משער בארבע, משום שיש מקומות שהאדמה קשה וחורשין בארבע פרות, ולכן עד י"ג אמה ושליש אין צריך פשוטין, היוצא: דעד עשר אמות לכו"ע אין צריך פשוטין, יותר מי"ג אמות ושליש לכו"ע צריך פשוטין, מחלוקתם של ר"מ ור"י הוא מעשר אמות עד י"ג אמות ושליש.

שאלה: הלא בשבת אין הפרות מושכות בעול, ומדוע משערים בקבוצות של בקר?

תשובה: התוי"ט בשם הר"ר יונתן מבאר משום שגם בימות החול נכנסות לשתות, ואם יהיו בין הדיומדין פחות מזה השיעור, יבואו הפרות ויפילו הדיומדין לארץ.

- "קשורות ולא מותרות"

כל רבקה קשורה בצמצום ולא ברווח, ואין פירושו מותרות לגמרי שכלל לא קשורות, דהלא מיירי בקבוצה [תפא"י].

- "אחת נכנסת ואחת יוצאת"

הא דמשערים בב' רבקות, משום שצריך ליתן מקום לרבקה אחת להכנס, ובאותו הזמן רבקה אחת יוצאת, וכאן יש קולא, דאם היינו משערים בב' רבקות נכנסות יחד או יוצאות יחד, ניתן לצמצם בין ב' הרבקות, אבל כשאחת נכנסת ואחת יוצאת, יש ריווח ביניהם כדי שלא יתקלו זה בזה [והכוונה דיש אמות שוחקות (מרווחות) ויש אמות מצומצמות – תוי"ט ורעק"א].

- משנה ב'** - "מותר להקריב לבאר ובלבד שתהא פרה ראשה ורובה בפנים ושותה"
- משנה ג'** - "ר' יהודה אומר עד בית סאתיים" - "אמרו לו לא אמרו בית סאתיים אלא לגינה ולקרפף"
- "אבל אם היה דיר או סחר או מוקצה או חצר" - "אפילו בית חמשת כורין אפילו בית עשרת כורין"
- מותר להקריב את הפסין לבאר, ועי"ז לצמצם את החלל שמסביב לבאר, ובתנאי שמהפסין עד הבאר יהיה מקום לפרה לעמוד שם ראשה ורובה[שהם שתי אמות] אבל בפחות מזה גזרו שמא הפרה תצא החוצה וימשך אחריה, ויוציא את הדלי מחוץ למחיצה.
- מותר להרחיק את הפסין מהבאר כמה שהוא רוצה ["כל שהוא" הכוונה כמה שהוא רוצה] רק שבין פס לחבירו לא יהיה מרחק גדול משתי רבקות.
- ר' יהודה חולק על התנא שבמשנה הקודמת וסובר דאינו יכול להרחיק את הפסין מהבאר כמה שהוא רוצה, אלא רק עד "בית סאתיים" והיינו מקום שזורעים שם שני סאה זרעים, וגודלו מאה אמה על חמישים אמה כגודלו של חצר המשכן.
- חכמים השיבו לר' יהודה דהשיעור של בית סאתיים נאמר רק במקום שלא הוקף לדירה, כמו "גינה" שהוא שטח ריק מוקף גדר בתוך העיר, "וקרפף" שהוא שטח מוקף גדר מחוץ לעיר ואינו מוקף לדירה, רק להכניס שם עצים.
- אבל אם הגדר היה מוקף "לדיר" מביאין בהמות לשדה כדי שיזבלו את השדות, "סחר" דיר של בהמות בתוך העיר "חצר" שטח שלפני הבית "מוקצה" שטח שאחורי הבית [ונקרא מוקצה, משום שלא משתמשים שם כ"כ הרבה כמו בחצר, וכאילו הקצה דעתו מהמקום], כל אלו מיקרי מוקף לדירה, משום שאדם משתמש שם תמיד,
- "כור" היינו שלשים סאה - כלומר אפילו שטח גדול מותר להקיף.

מותר"

- "ומותר להרחיק כל שהוא
ובלבד שירבה בפסין"

מסיימים האמרו לו, דכמו שבדיר וסחר מותר להקיף שטח גדול ה"נ בפסי ביראות מותר להרחיק כמה שהוא רוצה, כיון דהוי מוקף לדירה, דמשתמשים שם תמיד לשתיית האדם, אלא שאסור שיהיה מרחק גדול בין הפסין, לכן צריך להרבות בפסין כשמרחיק את הפסין.

משנה

- "רבי יהודה אומר אם היתה
דרך הרבים מפסקתן
ד'
יסלקנה לצדדין"

אם בין הפסין היה דרך לרבים לילך שם, יסלק את הדרך מחוץ לפסין [=לצדדין] כדי שלא ילכו רבים בתוך הפסים, דהרבים מבטלים המחיצה, ועושים זאת כרשות הרבים.

- "וחכמים אומרים אינו
צריך"

אין צריך לעשות להם דרך מחוץ לפסין, דס"ל לחכמים דאין הליכת הרבים מבטלת מחיצת הפסין מלהיות רה"י.

- "אחד בור הרבים ובאר
הרבים ובאר היחיד עושין
להן פסין"

"בור" היינו חפירה שאדם עושה וממלא שם מים, "באר" היינו באר מים חיים, שנובע שם מים מעצמו, בור יש לו גריעותא שיכול להפסק שם המים, ואז יהיה אסור לטלטל שם, אמנם כשזה של "רבים" יש לזה מעליותא, שמזכירים זה לזה שלא לטלטל שם, וקאמר התנא דבשלשה אופנים התירו לטלטל על ידי פסין, כשיש לזה שני מעלות "באר הרבים" ואף כשיש לזה מעלה אחת שזה בור אבל של רבים, או שזה של יחיד אבל זה באר שלא מצוי שיפסקו המים.

- "אבל לבור היחיד עושין לו
מחיצה גבוה עשרה טפחים
דברי רבי עקיבא"

בור היחיד יש לו שני חסרונות, גם שהוא בור והמים יכולים להפסק בו, וגם שהוא של יחיד, ואין מי שיזכיר שלא לטלטל, ולכן סובר רבי עקיבא שלא התירו בו פסין, אלא במחיצה גמורה.

- ר' יהודה סובר דרק אם יש שני מעלות התירו לטלטל על ידי פסין גם שהוא באר- שמימיו לא נפסקים, וגם שהוא של רבים ואם יפסק יזכירו זה לזה.
- ולשאר היינו באר היחיד באר הרבים ובור היחיד עושין מחיצה שלימה [=חגורה] בגובה עשרה טפחים.
- "ועוד" דקאמר ר' יהודה קאי על המשנה הקודמת, דאמר שם ר' יהודה בן בבא חומרא אחת. ומוסיף כאן עוד חומרא, דגינה וקרפף שאינם מוקפים לדירה, וגודלם שבעים אמה ושיריים [הך שיריים היינו ארבעה טפחים שהוא פחות מאמה] על שבעים אמה ושיריים, דהיינו כבית סאתיים ויש לו גדר בגובה עשרה טפחים מטלטלין בתוכה.
- בתנאי שיהא בה השתמשות לאדם, וכגון שיש בה סוכת שומרים.
- או שיש שם דירה של אדם שאינו נמצא שם בקביעות, אכן פעמים משתמש שם.
- אם הגינה והקרפף סמוכה לעיר, היות וזה קרוב לביתו, דעתו להשתמש שם תמיד, ונחשב כמוקף לדירה, יוצא דר' יהודה בן בבא מחמיר וסובר דאף בבית סאתיים אסור לטלטל אלא אם כן מוקף להשתמשות
- "רבי יהודה בן בבא אומר
אין עושין פסין אלא לבאר
הרבים בלבד"
- "ולשאר עושין חגורה גבוה
עשרה טפחים"
- "ועוד אמר רבי יהודה בן
בבא הגינה והקרפף שהם
שבעים אמה ושירים על
שבעים אמה ושיריים
מוקפת גדר גבוה עשרה
טפחים מטלטלין בתוכה"
- "ובלבד שיהא בה בית
שומירה"
- "או בית דירה"
- "או שתהא סמוכה לעיר"

משנה
ה'

אדם, [וזהו כשיטת ר' יהודה במשנה ד'].

- "ר' יהודה אומר אפילו אין בה אלא בור שיח ומערה מטלטלין בתוכה"
 - "רבי עקיבא אומר אפילו אין בה אחת מכל אלו מטלטלין בתוכה ובלבד שיהא בה שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים"
 - "ר' אליעזר אומר אם היתה ארכה יתר על רחבה אפילו אמה אחת אין מטלטלין בתוכה"
 - "ר' יוסי אומר אפילו ארכה פי שנים ברחבה מטלטלין
- ר' יהודה לשיטתו, אלא שמיקל מר' יהודה בן בבא ואינו מצריך השתמשות גדולה, ואף השתמשות קטנה כמו של בור שיח ומערה מתיר, "בור" היינו חפירה לעומק ופתוח מלמעלה, "שיח" היינו חפירה באורך הקרקע ופתוח מלמעלה, "מערה" חפירה באורך הקרקע ומקורה מלמעלה.
- ר"ע סובר דאף אם לא מוקף לדירה, והיינו דאין בה אחת מכל אלו, כמו שומירה ובית דירה מטלטלין בתוכה, ובתנאי שלא יהא גודלה יותר משבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים, ר"ע ס"ל כשיטת אמרו לו שבמשנה ג', דעד בית סאתיים מטלטלין אף שאינו מוקף לדירה, אלא שר"ע מחמיר מעט, דבית סאתיים הוא מעט יותר משבעים אמה ושיריים.
- זהו מחלוקת חדשה, דר' אליעזר סובר דמה שמותר לטלטל בבית סאתיים אף שלא מוקף לדירה היינו רק במרובע.
- ר' יוסי פליג אר' אליעזר וסובר שהתירו לטלטל בבית סאתיים אף אם אינו מרובע, אלא האורך יותר מהרוחב מטלטלין בתוכה.

בתוכה"

משנה - "אמר ר' אלעאי שמעתי מר' אליעזר ואפילו היא כבית כור" כור"

ר' אלעאי תלמידו של ר' אליעזר מביא ששמע ממנו קולא שאף בגינה וקרפף שאינו מוקף לדירה מותר לטלטל אף בשטח גדול יותר מבית סאתיים, ואפילו גודלה כבית כור [שישים סאה].

היוצא: שיש לנו שלש שיטות שהן חמש.

(1) לר' יהודה ור' יהודה בן בבא, ביותר מבית סאתיים אין מטלטלין כלל, ובבית סאתיים מטלטלין רק אם מוקף לדירה, אלא א) לר' יהודה בן בבא צריך השתמשות כמו בית שומירה וכו' ב) לר' יהודה מתירים אף בהשתמשות מועטת כמו בור שיח ומערה.

(2) לר"ע ואמרו לו, עד בית סאתיים מותר לטלטל אף אם אינו מוקף לדירה, ביותר מבית סאתיים מותר לטלטל אם מוקף לדירה, אלא ג) לפי אמרו לו מותר לטלטל בגודל בית סאתיים שהוא מאה על חמישים ד) ולר' עקיבא בשטח יותר קטן, שהוא שבעים אמה ושיריים על שבעים אמה ושיריים.

(3) לר' אליעזר מותר לטלטל בכל גודל, אף אם אינו מוקף לדירה.

עוד שמע ר' אלעאי מר' אליעזר דין אחר, ונבאר הענין, אנשי חצר מותרין מן התורה לטלטל מן הבית לחצר, אלא שחכמים תקנו עירוב חצירות, כיון שהחצר של רבים, נראה קצת כרה"ר, ולכן כל אחד נותן פת, והרי כולם כבית אחד, ואם שכח אחד מאנשי החצר ולא עירב, כולם אסורין בטלטול, אלא אם כן ביטל את רשותו לכל אנשי החצר, דאז נעשה החצר של כולם, וכולם הלא עירבו, ומותרים בטלטול, ותנן לקמן בפרק ו' משנה ג' דאנשי החצר אסור להם להוציא מביתו לחצר, דאת הבית לא ביטל, ור' אליעזר במשנתנו חולק על זה, וזהו פירוש המשנה דאחד מאנשי החצר ששכח ולא עירב, וביטל את רשותו, לו אסור להוציא מביתו, ולאנשי החצר מותר, משום דס"ל שכשביטל את רשותו אף את ביתו ביטל.

- "וכן שמעתי ממנו אנשי חצר ששכח אחד מהן ולא עירב ביתו אסור מלהכניס ומלהוציא לו, אבל להם מותר"

- "וכן שמעתי ממנו שיוצאין בעקר בנין בפסח"
- עוד דין שמע ר' אלעאי מר' אליעזר דירק הנקרא "עקר בנין" [משום שעליו דומות לעקרב] והוא מר יוצאין בו ידי חובת אכילת מרור בליל פסח,
- "וחזרתי על כל תלמידין ובקשתי לי חבר ולא מצאתי"
- ואמר ר' אלעאי שחיזר וחיפש על כל תלמידי ר' אליעזר וביקש חבר שזוכר ששמע מפי ר' אליעזר ג' דינים אלו, ולא מצא.